

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ, Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟ ΚΕΒΟΠ ...ΚΑΙ ΜΕΤΑ.

Της Μιράντας Απειρανθίτου-Δρογκάρη

Το τηλεφώνημα του Χάρη μου ήρθε πολύ ξαφνικό, ...αναπάντεχο. Να γράψω ένα κεφάλαιο στο βιβλίο του, για το Γιώργο και το Πολυτεχνείο! Έχουν ήδη περάσει τριάντα χρόνια από τότε. Μία ολόκληρη ζωή! Και πόσα συνέβησαν...

Το φορτίο μου πέφτει πολύ βαρύ. Τα συναισθήματα ανάμικτα. Απ' τη μια μεριά είναι ο πόνος που ξυπνούν οι αναμνήσεις. Όχι πως έχεις ξεχάσει, ένα βάρος υπάρχει εκεί πάντα, κάθε μέρα, κάθε λεπτό, έχει γίνει ένα με την ύπαρξή σου. Αλλά προσπαθείς να το αγνοείς και να κοιτάς μπροστά τη ζωή που προχωρά, να κυνηγάς τον χρόνο που κυλά ανελέητος. Απ' την άλλη μεριά το ερώτημα: γιατί εγώ; Ο Γιώργος θα έπρεπε να ήταν εδώ να πει την ιστορία αυτή. Όπως την έζησε. Να μας πεί και χίλια δυο ακόμη πού θα μας πλούτιζαν! Γιατί έτσι ήταν. Όσοι είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν το ξέρουν πολύ καλά.

Προσπαθώ να μαζέψω τις σκόρπιες μου σκονισμένες μνήμες. Ανεβαίνω πατάρια, ανακατεύω κούτες, συρτάρια παραμελημένα γεμάτα αποκόμματα εφημερίδων, αρχεία προσωπικά της εποχής. Της εποχής που μας σημάδεψε, τουλάχιστο τη δική μου γενιά. Θα σας πω την ιστορία όπως την έζησα εγώ, Μία απλή φοιτήτρια τότε, που δεν έκανε τίποτα σημαντικό, τίποτα μεγάλο, λίγο-πολύ ότι όλοι που ήμασταν εκεί. Απλώς ήμασταν εκεί! Κι ενώσαμε τις φωνές μας! Κι όσοι είχαμε την τύχη να μη γνωρίσουμε τη φυσική βία, το διασκεδάσαμε! Διασκεδάσαμε πολύ!

Το Πολυτεχνείο και η εκπομπή

Είμαστε έξω απ' το Πολυτεχνείο εκείνη την Πέμπτη... απ' το πρωί... Με μια παρέα συναδέλφους απ' την Ιατρική. Είναι η δεύτερη μέρα της κατάληψης. Μοιάζει πανηγύρι. Πανώ, συνθήματα, τα γνωστά «ψωμί-παιδεία ελευθερία», «ένας είν' ο αρχηγός, ο κυρίαρχος λαός», καρικατούρες για το καθεστώς :«Σπυριδούλα-δούλα» για τον Μαρκεζίνη κλπ. Διάφοροι επώνυμοι μπαίνουν στο Πολυτεχνείο σηκωμένοι στα χέρια, Ξαρχάκος, Ξυλούρης...Συναντώ την Αλεξάνδρα, συμμαθήτριά μου από το Γυμνάσιο...Η αστυνομία συγκεντρωμένη στα γύρω στενά, παραμονεύει. Σε κάποια στιγμή έκαναν επίθεση, άρχισε να πέφτει ξύλο αδιάκριτα. Τρέχουμε, μας φωνάζει κάποιος από ένα μαγαζί «από δώ κορίτσια», μας κρύβουν στο πατάρι μέχρι να κοπάσει το κακό.

Την Παρασκευή είμασταν πάλι εκεί. Ο κόσμος είναι πολύς και μαζεύονται όλο και περισσότεροι. Κανείς δεν ξέρει πού θα οδηγήσει αυτή η κατάσταση, αλλά κάτι υπάρχει στην ατμόσφαιρα... μια ελαφρότητα που σε σηκώνει. Η μέρα είναι γλυκεία και φωτεινή σαν ανοιξιιάτικη. Τα συναισθήματα κορυφώνονται. Αυτά τα απερίγραπτα συναισθήματα της ομαδικότητας.

Κάποια στιγμή το απόγευμα η ομάδα μας διαλύεται. Άλλος πρέπει να πάει σπίτι του, άλλος έχει κάποια δουλειά... Φεύγω απρόθυμα για το σπίτι. Μόλις φτάνω ανοίγω το ραδιόφωνο. Σταθμός Πολυτεχνείου, «ο σταθμός των ελεύθερων αγωνιζόμενων φοιτητών, των ελεύθερων αγωνιζόμενων Ελλήνων». Δεν πιστεύω στ' αυτιά μου! Επιτέθηκαν! Δακρυγόνα και φασαρίες! Τα τάνκς κατέβηκαν στην Αθήνα! Αρχίζουν τα τηλεφωνήματα σ' όλους τους φίλους και μέλη της οικογενείας. Είμαστε όλοι καλά; Είμαστε όλοι πίσω; Ξενυχτώ με το τρανζιστοράκι στο αυτί ακούγοντας τις εξελίξεις απ' το σταθμό του Πολυτεχνείου. Η συγκλονιστική φωνή του Παπαχρήστου μας μεταφέρει στιγμές τραγικές, στιγμές ιστορικές... Ένα φοβερό συναίσθημα θυμού, αγανάκτησης. Το πιο φοβερό απ' όλα είναι οτι δεν μπορείς να κάνεις τίποτα να σταματήσει αυτό το κακό.

Την άλλη μέρα ξανά τηλεφωνήματα, αγωνία. Όλοι έχουν γυρίσει, είναι καλά. Αλλά ο Γιώργος; Το ήξερα οτι ήταν μέσα στο Πολυτεχνείο. Στο Πολυτεχνείο ήταν οι μόνες σχολές που είχαν εκλεγμένα συμβούλια. Ο Γιώργος ήταν εκπρόσωπος του έτους του, δεύτερο έτος Χημικών Μηχανικών. Στο σπίτι του δεν έχει γυρίσει, δεν ξέρουν τίποτα, καμιά είδηση. «Δεν ξέρουμε αν ζει ή

πέθανε» μου λει η Ξένη, η αδελφή του. Παίρνω κάθε μέρα... Κάπου τρεις-τέσσερις μέρες αργότερα τον εντόπισε η οικογένειά του στην Υποδιεύθυνση Χωροφυλακής στη Ν. Ιωνία. Η Γεν. Ασφάλεια Αθηνών είχε πια αδιαχώρητο κι έτσι πολλούς τους πήγαν εκεί.

Όπως μου διηγήθηκε ο Γιώργος αργότερα, κατάφεραν να βγουν απ' το Πολυτεχνείο, μάλιστα οι φαντάροι τους βοηθούσαν όσο μπορούσαν, αλλά στο δρόμο λίγο πιο έξω απ' τη Σχολή Ευελπίδων τους συνέλαβαν οι... πρωτοετείς της Σχολής που είχαν κατεβεί για.... άσκηση!

Μετά την εντόπισή του στην Ν. Ιωνία πάλι σιωπή... για λίγο. Η επόμενη φορά που τον είδαμε ήταν στην περίφημη εκπομπή.

Είχαμε μαζευτεί με διάφορους συγγενείς για να δούμε την εκπομπή που είχε ανακοινωθεί.

«Καλέ», μου λει η μαμά μου, «αυτός ο Γιώργος ο Δρογκάρης δεν είναι;»

Δύσκολα τον αναγνώριζες, με κουρεμένα μαλλιά και γένια.

Παρακολουθούμε με προσήλωση όλη την εκπομπή. Όλοι στηρίζουμε τις ελπίδες μας στο τι θα ειπωθεί. Ο Μαστοράκης έχει υποσχεθεί ότι η εκπομπή δεν θα λογοκριθεί και ότι ο καθένας θα είναι ελεύθερος να πει τη γνώμη του. Έχει ζητήσει εγγυήσεις ότι κανένας δεν θα έχει συνέπειες ότι και να πει. Αν μπορεί κανείς να τα πιστέψει όλα αυτά, τι εγγυήσεις μπορείς να περιμένεις από δικτάτορες;

Αρχίζουν οι ερωτήσεις. Καταλαβαίνεις πού το πάει: Αναρχικά στοιχεία που θέλουν απλά να ανατρέψουν την «έννομων ταξί» χωρίς να προσφέρουν λύσεις, μην αφήνοντας άλλη επιλογή στην κυβέρνηση παρά την επέμβαση και παράλληλα απόσχιση των ευθυνών της για τα τραγικά συμβάντα που ακολούθησαν.

Σε πρώτο πλάνο ένα παιδί με μαλλιά μαζεμένα σε κοτσιδάκι. Πολύ αναρχικό στερεότυπο για την εποχή! Όπως έμαθα αργότερα από το Γιώργο αυτό το παιδί -που είχε ένα τσιρότο πάνω απ' το φρύδι γιατί είχε φαι ξύλο- υποτίθεται ότι το έβαλε στη συζήτηση για να το ρωτήσει για τον τραυματισμό του και μόνο αυτό δεν το ρώτησε. Αντίθετα, επέμενε να τον ρωτά τι δουλειά είχε στο Πολυτεχνείο αφού δεν ήταν φοιτητής.

Και ξαφνικά στη συζήτηση όλα αλλάζουν. Αυτά τα παιδιά αρχίζουν να μιλάνε για αιτήματα πραγματικά, για προτάσεις. Ο λόγος στο Γιώργο Δρογκάρη:

Γιώργος: Θέλουμε κατάργηση των διαταγμάτων που μεταφέρουν τις φοιτητικές εκλογές μετά τις 15/2 -που είναι αδύνατον διότι έχουμε εξετάσεις- και δίνουν τους εκλογικούς καταλόγους σε μη εκλεγμένη επιτροπή, επίσης τα διατάγματα 93, το 69 περί πειθαρχικού, το 180 περί κυβερνητικού επιτρόπου, τα 720 και 1347 περί στρατεύσεως...

Εκεί ο Μαστοράκης ξαφνιάζεται. Δεν περίμενε τέτοιες απαντήσεις. Προσπαθεί να γυρίσει τη συζήτηση στα συνθήματα

Μαστοράκης: ...θα πρέπει να δεχθείτε ότι από κει και πέρα, τα συνθήματα που ακούστηκαν από το σταθμό του Πολυτεχνείου δεν ήταν μόνο φοιτητικά. Τα αιτήματα που ο κόσμος έμαθε δεν ήταν αυτά που μου εκθέτετε εσείς τώρα

Γιώργος: Αυτά ήταν τα βασικά αιτήματα. Από κει και πέρα το να υπάρχει Μία δημοκρατική διοίκηση στο φοιτητικό χώρο συνεπάγεται περισσότερες ελευθερίες και στο γενικό χώρο.

Μαστοράκης: .... ποιός τα έγραψε αυτά τα συνθήματα, γιατί με κάνετε να πιστεύω ότι οι φοιτητές δεν είχαν καμία σχέση με συνθήματα όπως «λαοκρατία», «αναρχία»,...κάτω οι πάντες,... υπήρχαν τουλάχιστον είκοσι συνθήματα με τη λέξη «κάτω».

Γιώργος: Μερικά κάτω ήταν και φοιτητικά.

Μαστοράκης: Μπορείτε να μου τα αναφέρετε;

Γιώργος: ...το ότι θέλουμε δημοκρατία δεν νομίζω ότι είναι....

Μαστοράκης: (διακόπτει συναινετικά) Νομίζω ότι θα ήταν παράλογος όποιος θα μπορούσε να σας αρνηθεί(!) το ότι να θέλετε δημοκρατία είναι αντίσταση.

Γιώργος: Από κει και πέρα το «κάτω η εξουσία» δεν νομίζω ότι ήταν φοιτητικό....

Μικρή παύση κι αμέσως μετά...αυτό που θέλαμε ν' ακούσουμε όλοι. Αυτό που ποτέ κανείς πιο πριν στη διάρκεια της δικτατορίας δεν είχε τολμήσει να ξεστομίσει στην εθνική τηλεόραση:

Γιώργος: (συνεχίζει)...αρκεί η εξουσία να πηγάζει από το λαό... Θέλουμε εξουσία που να πηγάζει από το λαό.

Ο «δημοσιογράφος» παρουσιαστής προχωρά σε κανονική ανάκριση. Επιμένει να ρωτά τους συμμετέχοντες αν μπήκαν εθελοντικά στο Πολυτεχνείο. Χαρακτηριστικό ότι κάποιον απ' τους ομιλητές που είπε ότι μπήκε στο Πολυτεχνείο χωρίς να το θέλει, για να βοηθήσει μια κοπέλλα που είχε χτυπηθεί από σφαίρα, τον ξαναρωτά: «αν είχατε την ευχέρεια να διαλέξετε θα μπαίνατε στο Πολυτεχνείο;». Επιμένει να λέει ότι ο πομπός του Πολυτεχνείου εξέπεμπε συνθήματα μηδενιστικά. Τους ρωτά τι δουλειά είχαν οι οικοδόμοι και οι Μεγαρείς στο Πολυτεχνείο (οι τελευταίοι διαμαρτυρούμενοι για την απαλλοτρίωση των χωραφιών τους για τη δημιουργία εργοστασίου του Ανδρεάδη),... Τους ρωτά ακόμη και για τα πολιτικά τους φρονήματα...Αν είναι δυνατόν! Κάτω από τέτοιες συνθήκες! Κάτω από την απειλή των όπλων! Αυτό κυριολεκτικά. Γιατί αυτό ήταν το σκηνικό της συνέντευξης όπως μου διηγήθηκε μετά ο Γιώργος: Τους είχαν μεταφέρει στο Κέντρο εκπαίδευσης βαρέων όπλων πυροβολικού (ΚΕΒΟΠ) από τη Χωροφυλακή το προηγούμενο βράδυ με συνοδεία αστυνομικών που τους σημάδευαν συνέχεια με αυτόματα. Την άλλη μέρα το πρωί τους πάνε στο ΚΨΜ του στρατοπέδου. Εκεί βρίσκεται ο Μαστοράκης με συνεργείο της ΥΠΕΝΕΔ, ο Ζουρνατζής, υφυπουργός τύπου της κυβέρνησης Μακεζίνη και διάφοροι αξιωματικοί. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι κρατούμενοι. Τους ζητούν να πάρουν μέρος εθελοντικά στη συνέντευξη. Φυσικά κανένας δεν δέχεται. Τότε τους απειλούν ότι σ' αυτή την περίπτωση θα πάρουν όποιους θέλουν αυτοί με το ζόρι και θα τους βάλουν να πούν αυτά που εκείνοι θέλουν. Έτσι αποφάσισαν τελικά να μιλήσουν όσοι πήραν μέρος στη συζήτηση.

Παρόλ' αυτά, τα παιδιά προσπαθούν να δώσουν Μία πραγματική εικόνα των γεγονότων. Προσεκτικοί στις απαντήσεις τους προσπαθούν να αποφύγουν τις παγίδες. Δεν λείπει ούτε και το χιούμορ:

Γιώργος: Τη στιγμή της συλλήψεως μας φέρθηκαν λίγο άσχημα, όπου και...μας κούρεψαν απ' οτι φαίνεται, αγόρια και κορίτσια!

Κάνουν υπόνοιες για στοιχεία που μπήκαν στο Πολυτεχνείο για να προκαλέσουν σύγχυση και να δώσουν ψευδή εικόνα αναρχίας, εκφράζουν φόβους για προσπάθεια της άρχουσας τάξης να διαστρεβλώσει τα γεγονότα:

Γιώργος: «Δεν ξέρω τι εικόνα έχει δοθεί προς τα έξω».

Προσπαθούν να δείξουν την εικόνα της συμπαραστάσης του κόσμου και της ομοψυχίας. Προσπαθούν να δείξουν την εικόνα της έκτασης των συλλήψεων και της σοβαρότητας της κατάστασης που προέκυψε με τους νεκρούς και τραυματίες. Έτσι ο Μαστοράκης παίρνει μερικές γενναίες απαντήσεις. Αναφέρω ορισμένες:

Σκιαδόπουλος Κωνσταντίνος, εκτελωνιστής: Βρέθηκα στο Πολυτεχνείο κομίζοντας φάρμακα. Υπήρχαν άνθρωποι που είχαν την ανάγκη μου, μπορούσα να προσφέρω τη βοήθειά μου και όσο μπόρεσα την πρόσφερα.

Σακαλλάρης Δημήτρης, τελειόφοιτος Ιατρικής: Θεώρησα καθήκον μου σαν γιατρός να βοηθήσω τα παιδιά και έμεινα μέσα οικειοθελώς.

Κοκκινίδης Γιώργος, τελειόφοιτος Γεωπονικής: (για τους οικοδόμους και άλλους εργαζόμενους που κατέφυγαν στο Πολυτεχνείο) ...Διεκδικούσαν τα δικά τους αιτήματα τα οποία δεν μπορώ να πω ότι ήταν τελείως ανεξάρτητα από τα φοιτητικά. Δηλαδή έχουν μια σχέση όλα.... Αν κάποιος δεν

μπορεί κάπου αλλού να εκφράσει με αποτελεσματικό τρόπο τα αιτήματά του θα καταφύγει όπου είναι το πιο πρόσφορο έδαφος ...Ο κόσμος δεν πήγε εκεί ούτε για να δείρει ούτε για να χαλάσει.

Και στο τέλος η ερώτηση:

Μαστοράκης: Αν όλα αυτά μεθαύριο τελιώνανε και ξαναπηγαίνατε στο Πολυτεχνείο θα ξανακάνατε τα ίδια, διεκδικώντας τα δίκαια αιτήματά σας;

Γιώργος Δρογκάρης: Ναι! Με μεγαλύτερη προσοχή αυτή τη φορά.

Εκείνη τη στιγμή ο πατέρας μου γυρίζει και λέει: Κάτι τέτοιους ανθρώπους δεν είμαστε άξιοι ούτε τα κορδόνια των παπουτσιών τους να δέσουμε!

Ο παρουσιαστής κλείνει την εκπομπή λέγοντας ότι τα συμπεράσματα ήταν δικά μας. Και ήταν! Αν και πολύ διαφορετικά απ' αυτά που το καθεστώς θα ήθελε! Πιστεύω ότι πολλούς εμψύχωσε αυτή η εκπομπή.

...Ξαναείδα το Γιώργο τα Χριστούγεννα, παραμονή νομίζω, σε μια χριστουγεννιάτικη γιορτή του περιοδικού «Μεταξύ μας» που βγάσαμε με μια παρέα. Είκοσι κιλά πιο αδύνατος, αλλά κατά τα άλλα φαινόταν καλά. Μόλις είχε βγει από το ΕΑΤ-ΕΣΑ όπου είχε τύχει «ειδικής περιποίησης» βέβαια, όπως και οι υπόλοιποι, όλο αυτό τον καιρό αρχίζοντας από την επόμενη μέρα της εκπομπής. Αυτές ήταν οι εγγυήσεις της χούντας. Δεν έδινε σημασία στο ξύλο που έφαγε όμως, ούτεμίλαγε γι' αυτό αν δεν τον ρώταγες. Το μόνο που έλεγε ήταν: «άλλοι φάγανε περισσότερο» ή «το μυστικό όταν σε βαράνε είναι να λιποθυμήσεις όσο το δυνατό πιο γρήγορα. Μετά δεν καταλαβαίνεις τίποτα». Ούτε για τους βασανιστές του έλεγε τίποτα. Δεν έχει τίποτα προσωπικό μαζί τους. Ήταν «εμείς» και «το σύστημα». Για το Μαστοράκη: «κρίμα ένας άνθρωπος με τέτοιες ικανότητες να μπλέξει έτσι με τη χούντα».

Τους επόμενους τρεις μήνες έμεινε υπό περιορισμό, κάτω από στενή παρακολούθηση της Ασφάλειας. Μετά απ' αυτό το διάστημα γίναμε πια αχώριστοι....

Μαθήματα δημοκρατίας

Μετά ήρθε η μεταπολίτευση. Μετά τον Ατίλα...Τα γεγονότα δεν χρειάζεται να τα πω εγώ, είναι Ιστορία.

Ο Γιώργος είναι στη Γερμανία με τις ανταλλαγές των σπουδαστών για το καλοκαίρι. Στην αρχή δεν του έδιναν διαβατήριο. Τελικά, με μερικά «και τι εντύπωση θα κάνουμε στους ξένους όταν οι συνεννοήσεις με καθηγητές και πανεπιστήμια έχουν ήδη γίνει» του το δίνουν. Με μια ωραία σφραγίδα: ΟΧΙ ΜΕΣΩ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ!

Goslar. Δουλεύει σ' ένα μεταλλουργείο. Δουλειά εργάτη. Του αρέσει η εμπειρία, μου γράφει κάθε μέρα για τα διάφορα περιέργα που συναντά, για τα φτωχά γερμανικά του...Την πρώτη μέρα προσπαθεί να βρει το εργοστάσιο, δεν τα καταφέρνει. Ρωτά κάποιον με ότι γερμανικά μπόρεσε να μαζέψει στον ένα χρόνο Goethe και βεβαίως με την απερίγραπτη προφορά του! Η απάντηση στα αγγλικά: «συγγνώμη, δεν μιλάω ισπανικά»! Γιώργος: «Ούτε κι εγώ»!

Όταν άρχισαν τα γεγονότα με το κυπριακό, επιστράτευση και τα λοιπά, η επικοινωνία κόβεται. Δεν μπορούμε να βρεθούμε στο τηλέφωνο. Ακούει τα νέα απ' τους Γερμανούς, δεν μπορεί να τα καταλάβει όλα. Δεν ξέρει αν είμαστε ασφαλείς. Τα γράμματά του ξεχειλίζουν από αγωνία. Κάποια στιγμή καταφέρνουμε να βρεθούμε στο τηλέφωνο. Συνέρχεται. Από κει κι έπειτα του στέλνω εφημερίδες κάθε μέρα. Η «Ελευθερία» δημοσιεύει και την περίφημη εκπομπή. Ο Μαστοράκης διατείνεται ότι κανένα από τα παιδιά δεν έπαθε τίποτα μετά τη συνέντευξη. Απαντάει ο Γιώργος με μια επιστολή που δημοσιεύεται. Την έχω φυλάξει.

Λίγο πριν τελειώσει η πρακτική του στο εργοστάσιο παθαίνει κι ένα ατύχημα. Ένας μικρός αδελφός χειρισμός και του κόστισε ένα δάχτυλο! Δεν μας λέει τίποτα για να μη μας ανησυχήσει. Μου φαίνεται περίεργο που δεν τον βρίσκω στο τηλέφωνο μέρες που είχαμε συμφωνήσει να μιλάμε. Τελικά μου το λέει. Άλλες αγωνίες! Παίρνουμε το αεροπλάνο με τη μητέρα μου και πάμε στη Γερμανία. Ευτυχώς είναι καλά, έχει ακόμη και το κουράγιο να διακωμωδεί την κατάστασή του!

Επιστροφή στην Ελλάδα και αρχίζει ο μεγάλος δρόμος. Το χτίσιμο της δημοκρατίας. Πρόβλημα νέο για όλους εμάς που δεν είμασταν οργανωμένοι στη διάρκεια της χούντας ποιό κόμμα θα υποστηρίξουμε. Η Δεξιά αποκλείεται, το ΠΑΣΟΚ δεν χαρακτηρίζεται από συνέπεια και ξεκάθαρες ιδέες, το ΚΚ δεν συζητιέται. Οι ιδέες οι δικές μας είναι ξεκάθαρες. Ανεξαρτησία και δημοκρατία με κοινωνική δικαιοσύνη. Έχουμε ρίξει εν τω μεταξύ και γερό διάβασμα σε όλη την βιβλιογραφία που ήταν απαγορευμένη τόσα χρόνια. Από Μαρξ και Ρόζα Λούξεμπουργκ μέχρι Μπακούνιν! Εγώ περιορίζομαι στα συνδικαλιστικά, στην αρχή στο Δημοκρατικό Αγώνα της σχολής μου, απ' όπου λίγο αργότερα αποχωρώ μη συμφωνώντας με τη θέση του ΚΚΕ εσωτερικού απέναντι στην ένταξη στην Ε.Ο.Κ, μετά στη Δημοκρατική Πορεία.

Για το Γιώργο οι Νέες Δυνάμεις της Ένωσης Κέντρου είναι Μία παράταξη σοβαρή και πολλά υποσχόμενη. Νέοι άνθρωποι, επιστήμονες καταξιωμένοι, αγωνιστές: Γεώργιος-Αλέξανδρος Μαγκάκης, Δημήτρης Τσάτσος, Βιργινία Τσουδερού και άλλοι... Ο Γιώργος πιστεύει ότι το κέντρο ενισχυμένο από ένα τέτοιο δυναμικό είναι η καλύτερη εναλλακτική απέναντι στη δεξιά και πιστεύει πως αξίζει υποστήριξης. Πρωτοστατεί στην ίδρυση ανεξάρτητης σοσιαλιστικής νεολαίας. Έπονται εκλογές, το δημοψήφισμα για το βασιλιά. Στον αντιμοναρχικό αγώνα στον Πειραιά ο Σωτήρης Παπαπολίτης διαθέτει το πολιτικό του γραφείο για ορμητήριο του αγώνα. Ο Γιώργος είναι η ψυχή της διοργάνωσης. Νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων!

Έχουμε βέβαια και τα συνδικαλιστικά! Αποχουντοποίηση, δημοκρατική εκπροσώπηση των Σχολών, αναμόρφωση στο χώρο της Παιδείας. Πόσα ξενύχτια, καφέδες και τσιγάρα, άπειρα τσιγάρα για να φτιαχτούν τα παντός είδους καταστατικά! Πύρινες συζητήσεις, ολομέλειες, συνελεύσεις, διασχολικά, αφισοκολλήσεις! Μία φορά σ' ένα διασχολικό τον Γιώργο τον ...χάσαμε για τρεις μέρες! Είχαμε ήδη παντρευτεί τότε, είχαμε ήδη και τον Κώστα μωρό! «Μα τι έγινε ο Γιώργος; Δεν ανησυχείς;» μου λέει ο πατέρας μου. Εγώ ήξερα φυσικά την κατάσταση και τον Γιώργο και δεν περίμενα τίποτα διαφορετικό. Ο πατέρας μου ο ταλαίπωρος δεν άντεξε και πήγε στην Πάντειο όπου γινόταν εκείνο το διασχολικό. Τον είδε να προεδρεύει!... Ησύχασε και μετά συνήθισε κι αυτός.

Ο αγώνας για το Γιώργο συνεχίζεται με το χτίσιμο της Σοσιαλιστικής Νεολαίας στην Αθήνα και στον Πειραιά.

Και ο καιρός περνούσε.... και μαθαίναμε να ζούμε με την καινούργια μας δημοκρατία!...Και κάποια στιγμή βαρεθήκαμε και τη δεξιά.

Δικαιώθηκε ο αγώνας;

Αλήθεια είναι φοβερό πώς μερικές συνηθισμένες απλές λέξεις ή και άλλες ξεχασμένες συνδέονται, διαπλέκονται και αποκτούν ξαφνικά μια άλλη υπόσταση! «Αλλαγή», «μικρομεσαίοι», «ανάδελφος», ...«κλαδική», ...«πρασινοφρουρός», ...«αυριανισμός»!

Ο Γιώργος ήταν στο εξωτερικό για μεταπτυχιακές. Οι εκλογές του 81 μας βρήκαν στη Γερμανία. Χαρήκαμε φυσικά για την απαλλαγή από τη δεξιά. Εγώ με τον Κώστα και την Ελένη γυρίζουμε τέλος Αυγούστου. Τα παιδιά πρέπει να πάνε σχολείο κι εγώ να συνεχίσω την ειδικότητα. Ο Γιώργος επιστρέφει μετά από ένα χρόνο. Είναι και το στρατιωτικό. Πρέπει να υπηρετήσει ένα χρόνο, μειωμένη θητεία. Όχι σαν πατέρας δύο παιδιών, τότε ακόμη δεν ίσχυαν αυτά, αλλά σαν προστάτης μια που τον πατέρα του τον είχαμε δυστυχώς χάσει πρόσφατα. Κατάταξη στην Αεροπορία. Ειδικότητα; Δακτυλογράφος! «Έχεις ξαναδεί δακτυλογράφο με εννιά δάχτυλα;» μου

λέει σκασμένος στα γέλια! Τελικά ο δακτυλογράφος ανακαλύπτει μια μισοτελειωμένη, ξεχασμένη μονάδα βιολογικού καθαρισμού αποβλήτων στο θέρετρο των αξιωματικών στον Άγιο Ανδρέα. Την ξανασχεδιάζει, την τελειώνει, τη θέτει σε λειτουργία, δημοσιεύει και μια επιστημονική εργασία και παίρνει και εύφημο μνεία από το στράτευμα. Η μονάδα λειτουργεί μέχρι σήμερα όπως μαθαίνω!

Μετά τα διπλώματα και το στρατιωτικό η ανώμαλη προσγείωση στην πραγματικότητα!

Η δικτατορία ήταν πια πίσω μας, η δημοκρατία άνθιζε στον τόπο μας, ή τουλάχιστον έτσι νόμιζαν πολλοί. Γιατί βλέπεις εμείς οι Έλληνες κάπως την έχουμε μονοπώλιο τη δημοκρατία. Την έχουμε εφεύρει, την έχουμε δεδομένη, είναι δικιά μας, την κάνουμε ότι θέλουμε... Η γραφική δεκαετία του 80, σε χρόνια δημοκρατίας σάρωσε πολλά που δεν είχε προλάβει η δικτατορία. Μα πώς είναι δυνατόν, διερωτάσαι, τόσοι που τόλμησαν και δεν δίστασαν να παλέψουν και να ρισκάρουν και τη ζωή τους ακόμη για κάποια ιδανικά, πώς μπόρεσαν να πέσουν στις παγίδες του λαϊκισμού, του παραγοντισμού, της μισαλλοδοξίας; Τόσο ισχυρή είναι η δίψα για εξουσία, για τα προσωπικά μικροσυμφέροντα, για εύκολα κέρδη; Περίοδος εκπτώσεων, γενικών και ηθικών.

Ο Γιώργος ψάχνει για δουλειά. Κάνει αίτηση στην ΑΣΠΡΟΦΟΣ, θυγατρική των Διυλιστηρίων Ασπροπύργου. Ο διευθυντής που του παίρνει συνέντευξη (Αιμίλιος Ζερβάκος, ώρα σου καλή Αιμίλιε!) μένει άναυδος από τις γνώσεις του. Παρ' όλ' αυτά, τον καλούν ακόμη δύο τρεις φορές και σκέφτονται αν θα τον πάρουν. «Δεν είναι δικός μας!» λένε κάποιοι (δεν ήταν ΠΑΣΟΚ!). «Μα αυτός θα μας κάνει τη δουλειά...» επιμένουν άλλοι. Και τους την έκανε. Μηχανικός σχεδιασμού στη αρχή και αργότερα διευθυντής έργου δούλεψε για το έργο εκσυγχρονισμού των Ελληνικών Διυλιστηρίων, σήμερα Ελληνικά Πετρέλαια, το καμάρι της Ελληνικής Οικονομίας. Ενθουσιασμένος με το έργο, αλλά τριγύρω η περίοδος των εκπτώσεων συνεχίζεται. Απογοήτευση από τους πολιτικούς και τα μικροπολιτικά. Αδιέξοδο. «Πάμε να φύγουμε από δω» μου λέει, «εγώ δεν έπαιξα τη ζωή μου για Μία τέτοια Ελλάδα».

Δουλεύει σαν υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Υπεύθυνος για την εφαρμογή της οδηγίας για την πρόληψη των μεγάλων ατυχημάτων στη χημική βιομηχανία. Φυσικά «όπου κι αν ταξιδεύει η Ελλάδα τον πληγώνει» και διατηρεί επαφές και συνεργασία μ' όσους έχουν όρεξη για δουλειά, γιατί αυτό είναι κάτι που σπανίζει στην καινούργια Ελλάδα. Στα τρία χρόνια της παραμονής μας στην Ιταλία διοργανώνει ευρωπαϊκά και παγκόσμια συνέδρια, συντονίζει επιτροπές, διαμορφώνει τράπεζα δεδομένων και συστήματα αναφοράς, και γράφει, γράφει και δημοσιεύει συνέχεια. Το κύριο βιβλίο του χαρακτηρίζεται από επιφανείς επιστήμονες του κλάδου ότι «αξίζει το βάρος του συγγραφέα του σε χρυσό». Δεν πρόλαβε καν να το δει τυπωμένο...

Κοντεύουν δώδεκα χρόνια χωρίς το Γιώργο ανάμεσά μας. Μπορεί να μη συμφωνεί σ' αυτό που θα πω γιατί ήταν πολύ σεμνός, αλλά πιστεύω όπως φαίνεται εξ άλλου από το έργο του, ότι ήταν ένας άνθρωπος που ήταν ικανός να κάνει τη διαφορά.

Και ρωτώ: Αν ένας άνθρωπος με τη δημιουργικότητα, την τόλμη και την εργατικότητα του μπορεί να κάνει διαφορά, αν Μία ομάδα από ενθουσιώδη παιδιά κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες μπορεί σε χρόνο μηδέν να οργανωθεί, να δημιουργήσει και να γράψει Ιστορία, γιατί να μην μπορεί ένας ολόκληρος λαός που μάλιστα τα βασικά του τα έχει εξασφαλισμένα; Αλλά αν θέλει «αρετή και τόλμη η ελευθερία», θέλει σύνεση και επαγρύπνηση η δημοκρατία. Και διαρκή αγώνα, χωρίς να ξεχνά τους στόχους που έβαλε.

Γιατί αλλιώς τι νόημα έχουν τα «Πολυτεχνεία»;

MIRANTA ΔΡΟΓΚΑΡΗ-ΑΠΕΙΡΑΝΘΙΤΟΥ
Alkmaar Ολλανδίας, Αύγουστος 2004

ΥΓ. Πρόσφατα, με αφορμή τα 30 χρόνια του Πολυτεχνείου, η Ελληνικά Πετρέλαια τίμησε το Γιώργο με την έκδοση στη μνήμη του Υποτροφιών Διδακτορικής Διατριβής στο εξωτερικό σε μηχανικούς

που θέλουν να ασχοληθούν με θέματα προστασίας του περιβάλλοντος για το οποίο τόσο εργάστηκε.

Παίρνω την ευκαιρία μέσα από αυτές τις γραμμές να ευχαριστήσω θερμά τον Μανώλη Μαρκάκη για την πρωτοβουλία αυτή, γιατί δική του ήταν η πρόταση κι ας μην είχαμε γνωριστεί ποτέ, τον Θανάση τον Καραχάλιο για την άμεση ανταπόκριση και πραγματοποίηση της πρότασης, καθώς και όλο το προσωπικό που συνεργάστηκε. Επίσης και σε όλους τους φίλους και συναγωνιστές που είχα τη χαρά να τους ξανασυναντήσω μετά από τόσα χρόνια στη τελετή στην Πολυτεχνειούπολη, το Νοέμβριο του 2003, νάστε καλά και να βλέπόμεστε συχνότερα και σε καλύτερες μέρες.

Μιράντα

Μιράντα Δρογκάρη - Απειρανθίτου

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1954 και έζησε τα παιδικά χρόνια στην Κατερίνη. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή Αθηνών (1972-1978) και τελείωσε ειδικότητα και διδακτορική διατριβή στην Αθήνα.

Το 1989 έφυγε από την Ελλάδα με την οικογένειά της και ασχολήθηκε με ιατρική έρευνα στο Μιλάνο και στο Άμστερνταμ.

Σήμερα ζεί ακόμη στην Ολλανδία και εργάζεται σαν γιατρός μικροβιολόγος στο πανεπιστημιακό νοσοκομείο του Ρόττερνταμ. Αν και «πολιτικοποιημένη» δεν ασχολείται ενεργά με την πολιτική.

Έχει δύο παιδιά και ένα εγγόνι.